

HOLOCAUST BIBLIOTHEEK

Salo Muller

Tot vanavond en lief zijn hoor!
oorlogsherinneringen

Tot vanavond en lief zijn hoor!

Salo Muller

Tot vanavond en lief zijn hoor!

oorlogsherinneringen

Voor Conny

Dit boek is in 2005 uitgegeven door Uitgeverij Houtekiet
Derde druk januari 2018. © 2014 Uitgeverij Verbum en Salo Muller
Omslagfoto: Salo Muller
Vormgeving binnenwerk: Dianne Rijnbende Grafisch Ontwerp
Druk: Koninklijke Wöhrmann, Zutphen
ISBN 9789074274968
NUR 321

Meer informatie over Verbum Holocaust Bibliotheek: www.verbum.nl

INHOUD

Woord vooraf	7
Inleiding	9
1. Door de wereld terzijde geschoven	11
2. De totale verwijdering der Joden	14
3. Joods Amsterdam	18
4. De vlucht van koningin Wilhelmina	21
5. Praten met Hitler?	25
6. Razzia's	27
7. Geboren op een schrikveldag	29
8. Een zonnige morgen in mei	31
9. De laatste ontmoeting met mijn ouders	34
10. Mijn eerste onderduikadres	37
11. De slagader doorgebeten en het bloed uitgezogen	39
12. De bipsen inspecteren	43
13. Een oude, koude fiets	47
14. Wat is een Jood?	50
15. Met wortel en tak uitroeien	54
16. Niet te geloven	57
17. Doodstraf	59
18. Tante Ju en nichtje Etty	64
19. Het verraad van de Joodse Raad	67
20. Bevel uit Berlijn	73
21. Een grote liefde: Duitsland	78
22. Japje in Friesland	80
23. Leven en dood van alledag	83
24. Tussen de muizen en de ratten	85
25. Bips afvegen met een psalmblaadje	88

26. Kampen in Nederland	92
27. Een trein uit Apeldoorn	95
28. Zwarte donderdag	99
29. Naakt in de koude nacht het einde tegemoet	101
30. Auschwitz	104
31. Intussen in Friesland	107
32. Het einde van de oorlog	111
33. Nachtmerrie	113
34. Terug naar Amsterdam	115
35. Astma, op nerveuze gronden	117
36. Jarig	119
37. Dromen van mijn overleden ouders	121
38. Kinderheim Villa Jenny	123
39. Postzegels verzamelen	125
40. Braaksel terug opeten om het af te leren	127
41. Amerikaanse kauwgom	129
42. Waarom ben ik blijven leven?	134
43. Afscheid van het geloof	136
44. School in de soep	139
45. Sekslessen in de zomer	141
46. Salo, het lastige jongetje	143
47. Te snel aangebrand	146
48. Gedichten schrijven	149
49. Heilgymnast masseur!	152
50. Bij Ajax	155
51. Conny	157
52. Een heel hecht gezin	177
Naschrift	181
Register	185

WOORD VOORAF

Op de begrafenis van mijn moeder, in werkelijkheid mijn tante, kreeg ik na mijn afscheidswoord een vreemd gevoel. Ik keek om me heen. Ik stond in de aula op Muiderberg, samen met mijn vrouw en onze beide kinderen. Verder mijn zusje (mijn nichtje) met haar gezin, een paar nichten en neven en enkele lieve vrienden en kennissen. Dit was dus de Rest van mijn eens zo grote familie. Mijn vrouw stond zoals gewoonlijk naast me. Alleen. Ja, zij was hier alleen, zonder iemand van haar familie. Die bestond immers niet meer. Bijna niemand van hen had de Tweede Wereldoorlog overleefd. Zij was dus het Restje van haar zo grote familie.

Alles bij elkaar zijn we een verdomd klein Restje, dat zich tussen alle andere mensen moet proberen staande te houden. Misschien wordt het Restje door onze kinderen en kleinkinderen nog eens een Rest! Dit dacht ik allemaal in één minuut, voordat de baar naar buiten werd gereden, in de sneeuw.

Ik draag dit boek op aan de man en de vrouw die mij, met vallen en opstaan, de opvoeding hebben gegeven waardoor ik in deze wereld ben geworden wie ik ben. Aan Ju en Louis. Maar ook aan mijn vader en moeder, aan mijn ooms, tantes, neven en nichten en aan de gehele familie van mijn vrouw. Aan hen dus die de gaskamers niet hebben overleefd. Aan mijn vrouw Conny, mijn kinderen en mijn kleinkinderen: Opdat zij niet vergeten! En aan al die mensen die met gevaar voor eigen leven mijn leven hebben durven redden. Dank ben ik verschuldigd aan mijn vrouw Conny. Avonden heeft ze alleen gezeten. Maar altijd bleef zij mij steunen om dit boek toch echt af te maken. En aan mijn nieuwe uitgever Gerton van Boom. Door hem is mijn boek vernieuwd.

Salo Muller

Salo met zijn ouders

INLEIDING

Overleden in Auschwitz

Telkens als ik het begin van *Ondergang* van dr. J. Presser lees, lopen de rillingen over mijn rug. Hij schrijft: ‘Dit boek behelst de geschiedenis van een moord. Een moord, tevens massamoord op nimmer gekende schaal, met voorbedachten rade, en in koelen bloede gepleegd. De moordenaars waren Duitsers, de vermoorden Joden.’ Hoe heeft die deportatie en de vernietiging daarna kunnen plaatsvinden? Wie waren de barbaren die dit op hun geweten hebben? Heeft dan niemand iets gedaan om deze afslachting te stoppen? Waarom zijn niet meer Joden gevlucht of ondergedoken? Zes miljoen mensen zijn op wreedaardige wijze omgebracht. Vermoord, vergast. Onder deze vermoorden bevonden zich mijn ouders.

Ja, bijna mijn hele grote familie. En ook de familie van mijn vrouw. De brieven van het Rode Kruis heb ik bewaard. Ze bevatten één regel! De naam van mijn moeder: Lena Blitz, geboren op 20 oktober 1908 en overleden in Auschwitz op 12 februari 1943. De andere brief vermeldt de naam van mijn vader Louis Muller, geboren op 20 juli 1903, overleden in Auschwitz op 30 april 1943.

Ik heb ze zien staan op het toneel van de Hollandsche Schouwburg, hoog boven mijn hoofd. Ik mocht niet met ze mee. Ik heb staan schreeuwen naar mijn moeder, maar ik mocht niet naar haar toe. Ze brachten me naar de kindercrèche aan de overkant. Daar heb ik vier dagen en nachten gehuild, geroepen, gegild om mijn ouders. Het baatte niets. Ik heb ze nooit meer teruggezien. Ze werden naar kamp Westerbork vervoerd en niet veel later doorgestuurd naar Auschwitz.

Hoe heeft dit kunnen gebeuren?

Tot vandaag loop ik met die vraag rond. Ik verdring de woede maar vooral het enorme verdriet dat van mijn hele lichaam bezit heeft genomen. Er gaat geen dag voorbij of ik moet wel even huilen.

Het helpt niet. Toch moet er op de een of andere manier orde in mijzelf worden geschapen. Er moet rust in mij komen, zonder pillen, zonder gesprekken met artsen, zonder tijdelijke ingrepen. Wat er maar te lezen was over dit enorme drama heb ik wel gelezen.

Uitputtend gelezen.

Maar nu is dan het moment aangebroken dat ik zelf mijn verhaal kwijt moet, het verhaal van mijn leven. Zal het veel helpen? Zal ik me meer bevrijd voelen? Ik vraag het me af. Ik moet het eindelijk kwijt.

Ik heb deze geschiedenis niet gerangschikt tot een chronologisch geheel. Alles wat ik mij herinner, heeft een plaats gekregen in de loop van het verhaal, niet zozeer op data gerangschikt, maar wel aangehaald waar dat verhaal ondersteunt. En zo herinner ik het mij ook, ruim zeventig jaar na deze ondergang.

Salo Muller

Tot vanavond en lief zijn hoor!

oorlogsherinneringen

Salo heeft in de Tweede Wereldoorlog als Joods kind vanaf 1942 ondergedoken gezeten nadat hij vanuit de crèche van de Hollandsche Schouwburg werd gered. Hij zat ondergedoken op acht adressen, onder meer in Friesland, waar hij Japje werd genoemd. Zijn beide ouders zijn omgekomen in Auschwitz. De onderduikouders die de jonge Salo anderhalf jaar onder hun hoede namen, Klaas Vellinga en Pietje Heddema-Bos, zijn in 2008 geëerd met een Yad Vashem eremedaille. Over zijn belevenissen in de oorlogsjaren schreef hij *Tot vanavond en lief zijn hoor!*. Dit waren de laatste woorden die zijn moeder tegen hem sprak toen ze hem bij de kleuterschool afzette. Die dag werd ze opgepakt door de Duitsers.

Salo Muller werd bekend als fysiotherapeut van Ajax ten tijde van de hoogtijdagen in de jaren zeventig. Over zijn belevenissen tijdens de gouden jaren van Ajax schreef hij in 2006 het boek *Mijn Ajax* (herdruk 2017: *Mijn Ajaxjaren*). Na Ajax richtte hij zich op het opbouwen van zijn fysiotherapie praktijk. Hij was daarnaast dertig jaar lang hoofdredacteur van het blad voor de fysiotherapie, *Fysioscoop*, en schreef een tweetal boeken over blessures. In 2007 verscheen *Blootgeven*, een boek over zijn werk als fysiotherapeut. Muller beschrijft hierin een groot aantal van zijn bijzondere patiënten. In 2013 debuteerde hij als romanschrijver met *De foto*. In 2017 publiceerde hij zijn tweede roman *Nunes Vaz*.

9 789074 274968

